

Dr.h.c. prof. Ing. Albert Sándor, PhD.
a Selye János Egyetem alapító rektora,
a komáromi Felnőttképzési Intézet, Kht. igazgatója;
lakhely: Kassa – Pat, albert.sandor43@gmail.com

A lengyel oktatási reformról

A finn csoda mellett a lengyel oktatási reform sikereivel is gyakran foglalkoznak a médiák. Elsősorban azt emelik ki, hogy a lengyeleknek a gyengébb képességű tanulók eredményességét sikerült növelni. Ebben az alapiskola nyolcra kilenc évre történt meghosszabbítása és az ebből adódó „halasztott szakképzés“ (a szakképzésbe való bekapcsolódás egy évvel későbbre halasztása) játszotta a főszerepet. Persze meg kell említeni a kompetenciafejlesztésre alapozott tanterveket és az iskolák önállóságának (autonómiájának) megerősítését is.

Az 1999-ben elindított oktatási reform az iskolák (és ezzel párhuzamosan az önkormányzatok) szerkezeti átalakításával indult.

Az alapiskolát nem csak egyszerűen nyolcra kilenc évesre hosszabbították meg, hanem szerkezetváltással hatosztályos alapiskolává és háromosztályos „gimnáziummá“ (felső tagozattá, ill. alsó középfokká) alakították, amely új tartalmat és új küldetést kapott.

Az újonnan kialakított „gimnáziumokban“ pl. megszüntették a központi tanterveket, és a pedagógusokat helyi (iskolai) tantervek kidolgozására (az állami kerettantervek kitöltésére) kötelezték. Így a pedagógusok a változás aktív szereplőivé váltak.

A hatosztályos alapiskola első három évében a készségfejlesztésre (olvasás, írás, számolás) összpontosítanak. A tananyag nincs tantárgyakra bontva. A gyerekekkel az osztálytanító foglalkozik, integrált tantárgyi keretek között. A tanulók értékelése szöveges formában történik, tehát nincsenek osztályzatok, és buktatás sincs.

A tantárgyakra bontott oktatás és a tanulók osztályozása csak az alapiskola második hároméves szakaszában jelenik meg.

A hatéves alapiskola befejezése végén egy általános (országos) készségfelmérésre kerül sor, ahol a szövegértési, szövegalkotási és matematikai kompetenciákat mérik.

Az alapiskola elvégzése után a tanulók hároméves alsó középiskolában (ún. gimnáziumokban) folytatják tanulmányaikat. Ez egy új iskolatípus, amelyben az általános képzésre fókuszálnak (természettudományok, társadalomismeret, történelem stb.).

Az alsó középiskola országos írásbeli felméréssel zárul. Három területet vizsgálnak: társadalomtudományok (anyanyelv és irodalom, történelem, társadalomismeret), természettudományok és választott idegen nyelv.

Az alsó középiskolák létrehozásával az oktatás színvonalát kívánták növelni. Ezek az önálló intézmények iskolaközpontként vagy kistérségi iskolaként működnek, és a vidéki alapiskolák tanulóit gyűjtik be. Általában jó felszereléssel és jól felkészült oktatókkal rendelkeznek, tehát minőségi oktatást kínálnak. Pozitívumként említhetjük azt is, hogy a nehezen kezelhető „kamasz“ gyerekeket kiemelték az alapiskolákból, és ezáltal csökkent a fiatalabb, kisebb gyerekek „terrorizálása“. Negatívumként a bejáró gyerekek utaztatását említhetjük és azt, hogy az új iskolatípus kialakításával sem sikerült csökkenteni a családi és lakhelyi hátrányokból fakadó különbségeket a tanulók között.

A felső középiskola három különböző irányt kínál:

a) Érettségivel végződő hároméves általános (a mi gimnáziumainknak megfelelő) képzést.

b) Szakképesítést (esetleg érettségít is) kínáló technikumokat (a mi szakiskoláinknak megfelelő képzést). A képzés ideje négy év.

c) Hároméves (érettségi nélküli) szakképzettséget kínáló szakiskolákat (ennek az iskolatípusnak a mi szaktanintézeink felelnek/feleltek meg).

A hároméves általános felső középiskolában és a négyéves technikumokban a tanulók központi érettségi vizsgát tesznek.

Lengyelországban a tankötelezettség 18 éves korig tart (tehát 12 éves) és ingyenes.

Az óvoda utolsó évének látogatása valamennyi gyerek számára kötelező. A beiskolázás még a közelmúltban is 7 éves korban kezdődött, ma viszont az iskolaköteles kor alsó határa Lengyelországban is a hatéves kor.

A lengyel diákok az alapiskola első évfolyamától kötelezően tanulnak egy idegen nyelvet. A második kötelező idegen nyelv az ún. gimnáziumi képzésben jelenik meg.

Az alapiskolákat és az alsó középiskolákat a helyi önkormányzatok működtetik vagy járási szintű iskolaközpontként működnek. A felső középiskolákat általában a megyei önkormányzatok működtetik, de természetesen vannak egyházi és magán alapítású intézmények is.

Az életpályamodell a pedagógusokat négy kategóriába sorolja: gyakornok, szerződéses tanár, kinevezett tanár és címzetes tanár. A pedagógusok heti kötelező óraszámja: 18.

Az oktatási reform legfontosabb eredményei:

- Kötelezővé vált az óvoda utolsó évfolyama;
- Az alapiskolai tanulmányok egy évvel való meghosszabbítása és két iskolatípusra bontása (hatéves alapiskola és hároméves ún. gimnázium);
- Az ún. gimnáziumok gyakran önálló iskolaközpontként működnek;
- Az alapiskolákban négyről hat évre hosszabbodott meg az alapozó szakasz;
- Az alapiskola első három évfolyamában lehetővé vált az egyénre szabott haladási terv, hiszen nincs osztályozás és nincs buktás;
- A szerkezetváltás gyökeres tartalmi változással járt együtt;
- Megszületett az egységes (országos) vizsgarendszer (a hatodik és a kilencedik év után) és az országos érettségi vizsgarendszer;
- A reform a központi tantervekkel szemben a helyi (iskolai) tanterveket részesíti előnyben;
- Az oktatás kompetenciaalapú. A hangsúly az önálló gondolkodáson

alapuló tanuláson és a tehetséggondozáson van;

- Csökkent a lexikális tudásanyag mennyisége.

A reform célkitűzései között szerepel még:

- A szakképzési kínálat bővítése;
- Az érettségi megszerzésének lehetősége a hároméves szakképesítést biztosító iskolák végzősei számára;
- A pedagóguspálya presztízisének növelése;
- A pedagógusok továbbképzési rendszerének hatékonyabbá tétele.

Az oktatási reformmal kapcsolatban kritikus vélemények is megjelentek, de a reform sikerességét igazolják a folyamatosan javuló PISA eredmények is. 2000-ben pl. az eredmények a szlovákiai eredményekhez hasonlóan jóval az OECD országok átlaga alatt volt. Az utolsó (2012-es) felmérésben viszont Lengyelország már az első 15 ország között szerepelt mindhárom műveltségi területen (szövegértés, matematika, természettudományok).

A reform természetesen még nem fejeződött be. Folyamatosan módosítják és finomítják az oktatás szabályozását.

Befejezésül még megjegyezzük, hogy írásunknak nem célja a reform teljes folyamatának a bemutatása. Az oktatási szerkezetváltás olyan elemeit helyeztük fókuszba, amelyek a felvidéki magyar pedagógusok számára is érdekesek és tanulságosak lehetnek. Ilyenek pl. az alapozó képzés meghosszabbítása, a központi tantervek háttérbe szorítása, a helyi tantervek megerősítése, a lexikális tudás mennyiségének csökkentése, a problémamegoldó oktatás preferálása, iskolaközpontok létrehozása stb.

Felhasznált irodalom

- Velkey, K. 2015: *A lengyel oktatási reform a PISA vizsgálatok tükrében*. In: *Iskolakultúra*, 25. évf., 2015/4. szám
- *Lengyelország oktatási reformjai. 2014. Nemzetközi tanulmányok*. (www.oktatas.hu/koznevelo/projektek)
- *A lengyel rendszer is példaként szolgálhat Caplovičnak. 2012* (www.bumm.sk/oktatás)
- Setényi, J. 2010. *Egy tanulmány a lengyel csoda nyomában* (www.oktpolcafe.hu)
- Radó Péter. 2010. *Egy fontos bejegyzésről és a lengyel csodáról* (www.oktpolcafe.hu)

Számel Petra

A nyitrai KeTK Közép-európai Kultúrák és Nyelvek Intézetének doktorandája, Bősön él, szamelpetra@freemail.hu

S. Horváth Géza: Testiség és nyelvi tapasztalat Mihail Bahtyin irodalomelméletében.

A megtestesüléstől a groteszk testig

S. Horváth Géza a magyarországi Pannon Egyetem Irodalom és Kultúratudományi Intézet docense. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán végzett, s később doktori tanulmányait is ugyanitt fejezte be (irodalomtudományból). Kutatási területe a 18-19. századi európai regény történeti és elméleti poétikája, valamint többek között Dosztojevszkij regényművészete, illetve Mihail Bahtyin munkássága.

A kötet egy sorozat (Universitas Pannonica) része – a Pannon Egyetem és Gondolat Kiadó együttműködésének eredménye. A kezdeményezés célja a Pannon Egyetem tudományos sokszínűségének bemutatása volt. A sorozatban elsősorban a humántudományok részesülnek előnyben, illetve azok kutatási eredményeinek prezentálása. Az érintett szakterületek többek között az antropológia, nyelvészet, irodalom, kultúra, nevelés, színház, történet és politikatudomány. A szerzők és szerkesztők célja nem csupán a tudományos igények kielégítése, hanem egy életszerű publikáció kiadása, amely formájában és terjedelmében túlmutat egy tudományos folyóirat korlátain. S. Horváth Géza munkája előtt eddig huszonnégy különféle témájú könyv jelent meg a sorozat részeként.

A körülbelül 120 oldalnyi terjedelmű könyvecske (kis méretű „zsebkönyv”) négy fő fejezetre oszlik: I. A megtestesülés ontológiája: az „esemény halandó teste”, II. A hős teste: a külső és a belső test, III. A szó teste: artikuláció, alkotás, befogadás, IV. A groteszk test a regényben.

M. Bahtyin esetében is beszélhetünk egyfajta testkonceptióról, bár

nála a testiség problémája elválik a „materialitástól”. A szerző a bevezetőben a tanulmány egyik módszertani hozadékaként az bahtyini életmű „ki-bontakozó, alakuló egységben” való szemléletét jelöli meg, az esetleges következetlenségek kiiktatásától mentesen. Az első fejezet a bahtyini ontológiát boncolgatja (véleménye szerint „a létezés egyedi, egyszeri és visszafordíthatatlan”). Olyan kulcsfogalmak kerülnek tárgyalásra, mint a *cselekvésaktus világnak fenomenológiája, átélés / élmény / esemény, morális intenció, a valóság realizálása, az én egyedi személyes léte, a cselekvő tett, intonáció, tónus, stb.* Természetesen szó esik Bahtyin-, illetve a Dosztojevszkij-regények viszonyáról. A hős teste: a külső és a belső test című passzus a bahtyini szemlélet szerinti ismeretelméleti megközelítésre fókuszál. Teret kap továbbá a középkori paródia, a test groteszk felfogása (Rableais-monográfia, karneváli kultúra), pontosabban a témával kapcsolatos elméletek vizsgálata és magyarázata. A kötet összefoglalójában a szerző elméleti szempontból Bahtyin egyik legfontosabb eredményeként a „dialógus hermeneutikájának megnyitását tartja a szimbolikus formák világa felé”. Véleménye szerint az egész bahtyini neveléskultúra lényege annak kultúrateremtő potenciáljának felismerésén alapszik.

Ami a felhasznált irodalmat illeti, rendkívül gazdag, mely a filozófia, irodalomelmélet és nyelvészet területeit egyaránt magába foglalja. Nem csupán a magyar szerzők képviseltetik magukat, hanem orosz, francia valamint angol szakirodalmat is találunk a feltüntetett példányok között.

